

אם יכשל, ודו"ק.

ט', כ"ט. ויהי כל ימי נח.

עיי' בחידושים לעיל בפרשת בראשית [ה' כ"ג] שביארתי את מחלוקת הסופרים אם צריך לומר ויהי כל ימי נח או ויהיו כל ימי נח, ועיי"ש.

י', א'. ואלה תולדות בני נח שם חם ויפת וגו'.

כמה הערות וציונים בעניני השמות שהוזכרו בפרשה שלפנינו:

(א) בפסוק ז' [אצל בני חם] כתוב: ובני כוש סבא וחילה. מצינו את השם "חילה" גם אצל בני שם להלן פסוק כ"ט. ויש לעיין אם החילה הנסכבת מנהר פישון [לעיל ב' פי"א] היא חילה זו הנזכרת הכא או חילה הנזכרת להלן אצל בני שם. ובאמת שם מצינו שאחיו של חילה נקרא אופיר, ועל חילה זו נזכר לעיל אשר שם הזהב, ומצינו [מלכים א' כ"ב פמ"ט, דה"א כ"ט פ"ד] גם כן זהב אופיר, רצ"ע. גם מצינו חילה אצל בני ישמעאל להלן [כ"ה פי"ח]: וישכנו מחילה עד שור וגו'.

(ב) עוד כתוב בפסוק ז': ובני רעמה שבא ודרן. גם שם זה מצינו להלן [פכ"ח] אצל בני יקטן. ויש לעיין בענין השמות האלו, דכן מצינו לקמן [כ"ה פ"ג] אצל בני קטורה: ויקשן ילד את שבא ואת דדן, וזה פלא שב' אחים [מזרע שם] נקראו בשם ב' האחים בני

כוש. ואם גם בני קטורה נעשו למשפחות מיוחדות, וכדמצינו [שם פ"ב] שאחד מבני קטורה הוא מדין, ובאמת מדינים נעשו אח"כ לעם מיוחד [עיי' במדבר כ"ב פ"ד]. דכן מצינו שהם שבט מיוחד גבי מכירת יוסף [להלן ל"ז פכ"ח]. א"כ יש לעיין בכל מקום שנזכר "שבא" ⁵² באיזה שבא קמירי — אם בבני חם או מבני שם, ואם מבני יקטן או מבני קטורה ⁵³.

(ג) בפסוק כ"ב כתוב: בני שם עילם גו' וארם: ובני ארם עוץ וחול וגו'. והנה להלן [כ"ב פכ"א] מנה בין בני נחור את עוץ בכורו ואת בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם, משמע דקמואל זה הנהו אביו של מלכות ארם — דלא מצינו ארם איש מפורסם שיציין המקרא וייחסנו בו את קמואל אביו ועיי"ש מש"כ הרמב"ן]. וגם כאן מצינו שעוץ הנהו בן משפחתו של ארם.

(ד) בפסוק ל' [אצל בני יקטן] כתוב: ויהי מושבם גו' ספרה הר הקדם. וכן אצל בני קטורה כתוב [כ"ה פ"ו] ששלחם אברהם קדמה אל ארץ קדם. ועיין לעיל אות ב'.

י', ו'. ובני חם כוש גו' וכנען: ובני כוש וגו'.

הנה פשטות המקרא משמע שכנען היה הבן הקטן של חם, שהרי אח"כ ממשיך לפרש תולדותיהן, ומפרש בראשונה תולדותיו של כוש, ואח"כ של מצרים, ולבסוף של כנען. וכן הבינו חז"ל [סוטה דף

52. הכוונה למלכת "שבא" הנזכרת כמה פעמים בספר מלכים. ועוד מצינו ביחזקאל ל"ח פי"ג: שבא ודרן וסחרי תרשיש וגו'. ועיין איוב א' פט"ו: ותפל שבא ותקחם וגו'. וע"ע בתהלים ע"ב פ"י ופט"ו.

53. ועיין באמת ליעקב על סדר זרעים — חלק השעורים בענין "דקדוק בקריאת שמע בכל לשון" שביאר רבינו החילוק לדינא לגבי שמות אלו.

54. וכן הראב"ע הבין כן, עיין בדבריו לעיל [ט' פכ"ד].